

ARTICLES CENTRALS

Reclutament obligatori i objecció de consciència al Regne Unit

David Boulton

Periodista

El gener de 1916 el govern britànic va aprovar una llei del servei militar que establia que tot home solter d'entre 18 i 41 anys podia ser reclutat per a l'exèrcit. Una segona llei va ampliar el reclutament obligatori als homes casats. En qualsevol altre lloc d'Europa aquestes mesures no haurien generat cap polèmica. En efecte, al continent europeu, el servei militar obligatori s'havia convertit en un element més de la vida nacional, amb el suport tant de la dreta com de l'esquerra. La dreta nacionalista ho veia com una arma contra l'enemic estranger, mentre que a l'esquerra socialista, particularment potent a Alemanya i França, l'afavoria perquè considerava positiu comptar amb un "exèrcit de ciutadans" disposat a defensar el poble contra els enemics de classe del propi país.

Però la Gran Bretanya era diferent. Sent encara presents les tristes memòries de les patrulles de reclutament forçós del segle XVII i principis del XVIII, la creença que el servei militar havia de ser únicament voluntari era gairebé universal. Alguns membres del Partit Conservador van començar a donar suport al reclutament obligatori durant la Guerra Bòer i, el 1902, es va crear la Lliga del Servei Nacional que, irònicament, sostenia que la Gran Bretanya havia de prendre exemple de l'"excel·lent política" del Kàiser i impulsar un militarisme sa i masculí. Però el Partit Liberal, al poder des de 1906, va continuar oposant-se fermament a tota forma d'obligatorietat amb el suport dels quaranta parlamentaris laboristes -excepte un- i del creixent moviment socialista.

Així doncs, què va motivar el canvi radical de 1916? En primer lloc, les esperances i prediccions inicials que la guerra hauria acabat el Nadal de 1914 s'havien esvaït ràpidament; augmentava el nombre de baixes i el reclutament voluntari no era

suficient per mantenir el ritme de la contesa. Després de la coalició d'emergència de guerra, establerta per conservadors i liberals, la pressió en favor de l'obligatorietat es va incrementar. Una proposta inicial dels conservadors va ser el reclutament obligatori únicament de "cavallers", un exemple per a les classes inferiors descrit com "l'exemple més rotund dels rics servint als pobres des que Crist va predicar aquest principi". Però la idea no va despertar massa entusiasme entre les classes acomodades. Si bé un referèndum popular hauria descartat qualsevol proposta d'obligatorietat enviant-la als llimbs, a finals de 1915, en els cercles polítics els partidaris del reclutament obligatori eren ja els qui marcaven la pauta. El primer ministre Asquith va acabar cedint i la primera llei de servei militar obligatori de la Gran Bretanya va obtenir la sanció real el 27 de gener de 1916, amb l'oposició d'únicament 38 parlamentaris.

“ La Gran Bretanya va ser la primera nació que va incloure l'objecció de consciència a la seva legislació ”

Des del principi es va creure necessari establir exempcions per als homes ocupats en sectors civils vitals, com l'agricultura i la mineria. Mentre el projecte de llei es tramitava al Parlament, un reduït grup de parlamentaris liderat per Arnold Rowntree i Edmund Harvey - membres de la Societat Religiosa dels Amics (coneguda també com els quàquers)- va proposar una clàusula de consciència que ampliés les exempcions als homes que poguessin demostrar una objecció moral al servei militar. Aquesta clàusula, malgrat haver estat redactada precipitadament, haver estat objecte d'una aspra lluita i estar plena d'ambigüitats que complicarien l'aplicació de la llei en els tres anys posteriors, va obtenir el suport de la majoria parlamentària i la Gran Bretanya va ser la primera nació que va incloure l'objecció de consciència a la seva legislació.

Però, com es diferenciaria els autèntics objectors de consciència dels ganduls, espavilats i/o covards? El govern va assignar aquesta ingrata tasca a una xarxa de tribunals establerta arreu del país. Els elegits per jutjar les tendres consciències van ser els homes grans i respectables de cada comunitat: alcaldes, sacerdots, clergues i un

representant militar, la missió dels quals era fer que el mínim nombre possible de joves es colés a través de la xarxa. Encara que estaven facultats per atorgar exempcions absolutes del servei militar, aquestes van ser molt infreqüents. La majoria de sol·licituds eren rebutjades directament o quedaven condicionades al fet que el sol·licitant s'allistés al nou cos militar no combatent o que acceptés efectuar treballs alternatius de suport als esforços bèl·lics.

Això va tenir com a efecte la creació de dues classes d'objectors: aquells la consciència dels quals els permetia acceptar un servei militar en unitats no armades en que no se'ls requeria matar, i altres l'objecció dels quals a participar a la guerra, directament o indirectament, era absoluta. Aquests últims eren, naturalment, els que plantejaven majors dificultats a les autoritats civils i militars. Quan els tribunals els assignaven a cossos no combatents, aquests objectors es negaven a incorporar-s'hi, per la qual cosa eren detinguts i considerats "soldats", els agradés o no. No obeïen les ordres i patien un tracte cruel i degradant a la presó o sota arrest militar. En 35 casos, com a mínim, van ser condemnats a pena de mort, que se'ls va commutar en l'últim moment. Gairebé un centenar d'homes van morir com a conseqüència directa de la brutalitat a què van ser sotmesos en l'exèrcit o a la presó i molts més van patir problemes de salut física o mental dels quals mai més no es van recuperar del tot.

“ Es van crear dues classes d'objectors; els que la consciència els permetia acceptar un servei militar que no requerís matar i els que tenien una objecció absoluta a participar a la guerra ”

Entre 16.000 i 20.000 homes –el nombre ha augmentat després de les noves investigacions que han revelat casos que fins al moment no constaven com a tals- es van declarar objectors de consciència. Probablement més de la meitat eren membres de les esglésies tradicionals i de sectes fonamentalistes, com els testimonis de Jehovà (aleshores coneguts com els estudiants de la Bíblia), els germans de Plymouth i els cristadelfs. El grup religiós més nombrós era el dels quàquers (si bé un terç de

quàquers en edat militar es va incorporar a l'exèrcit voluntàriament i molts d'altres es van unir a la Unitat de Voluntaris d'Ambulàncies). El major grup d'objectors per motius polítics més que no pas religiosos era el dels membres del Partit Laborista Independent, fundat pel socialista pacifista Keir Hardie que, l'abril de 1913, escrivia: "Els treballadors del món no tenen cap motiu per lluitar entre ells. No tenen país. El patriotisme és un terme que no té cap significat per a ells".

Però mirar d'establir una diferència nítida entre objectors polítics i religiosos és no entendre la naturalesa de la tradició radical britànica. En efecte, molts socialistes, com Keir Hardie, eren socialistes cristians, i molts joves quàquers eren membres del Partit Laborista Independent. Els marxistes es feien amb els metodistes en els vibrants moviments inconformistes britànics. L'objecció religiosa i política es va integrar totalment a la ben organitzada coalició formada per la No-Conscription Fellowship (N-CF, Associació contra el Reclutament Obligatori) i el Comitè de Servei de la Societat d'Amics, l'organització que feia un seguiment de cada objector, publicava informes sobre maltractaments i brutalitats i pressionava incessantment el Ministeri de Guerra perquè fossin alliberats els membres empresonats per segona i tercera vegada.

“ Mirar d'establir una diferència nítida entre objectors polítics i religiosos és no entendre la naturalesa de la tradició radical britànica ”

Al capdavant de la N-CF hi havia dos homes del Partit Laborista Independent, Fenner Brockway i Clifford Allen, a qui aviat es va sumar l'eminent filòsof Bertrand Russell, que s'encarregava d'editar la revista mensual de l'associació titulada, irònicament, *The Tribunal*. Comptaven amb el suport d'un grup de dones quàquers i sufragistes, entre les quals destacava Catherine Marshall, una excepcional organitzadora que va liderar la campanya quan tots els homes van ser empresonats. L'eix religiós/polític queda perfectament il·lustrat a través dels comentaris del manifestament ateu Russell, que descrivia els seus camarades empresonats com "homes vigorosos i valents, plens d'autèntica religió." El seu objectiu comú era "portar el Regne dels Cels a la Terra, ni més

ni menys”.

A la campanya hi va haver també situacions divertides. Quan alguns membres de la N-CF van ser processats en virtut de la Llei de Defensa del Regne, el fiscal era un tal Mr. Archibald Bodkin, que més endavant seria nomenat Sir. En un moment d'irritació, Bodkin es va queixar en veu alta que “la guerra seria impossible si tots els homes opinessin que la guerra és un error”. La N-CF el va felicitar per aquesta declaració que expressava el seu propi punt de vista de manera nítida i concisa i va confeccionar pòsters amb les paraules de Bodkin, subratllant que havien estat pronunciades pel fiscal de l'Estat. El govern va denunciar els pòsters i la N-CF va sol·licitar l'arrest de Mr. Bodkin com a autor d'aquelles paraules subversives. *The Tribunal* va plantejar que el deure patriòtic de Mr. Bodkin era processar-se a si mateix i, posant de manifest la seva generositat, la N-CF es va oferir perquè, en cas que el fiscal fos condemnat, s'ocuparia de la manutenció de la seva dona i els seus fills mentre ell fos a la presó. Les autoritats van haver de desistir.

A les acaballes de la guerra, la N-CF va celebrar un congrés final amb la participació de 2.000 refractaris a la guerra acabats d'alliberats de la presó o del servei no combatent. Clifford Allen els va dir:

“Tots nosaltres hem de ser conscients del molt terrible que resulta la comparació entre l'angoixa dels que han mort i han estat mutilats a la guerra i el sofriment a què hem estat sotmesos nosaltres... Cap de nosaltres no gosaria comparar el nostre patiment amb el dels homes que realment van participar a la guerra. Molts d'ells estan morts. Nosaltres, en canvi, encara tenim les oportunitats que ens dóna la vida”.

I Bertrand Russell va afegir:

“La N-CF ha aconseguit una victòria absoluta en la defensa de la llibertat de no matar o no participar en matances. Tot el poder de l'Estat no ha pogut obligar els membres de la N-CF a matar o a ajudar a matar. Amb aquesta victòria, heu obtingut una victòria encara més gran: heu obtingut una victòria del sentit del valor de la persona, de la realització del valor de cada ésser humà. És això, per damunt de tot, el que hem de reivindicar i plantejar al món, aquest sentit de que cada ésser humà, cada individu que creix i viu té, en si mateix, alguna cosa sagrada, alguna cosa que no ha de ser deformada i destruïda

per imposició de forces externes”.

Un segle més tard, aquest missatge l’hauríem de continuar proclamant als quatre vents.

**** David Boulton és autor del llibre *Objection Overruled: Conscription and Conscience in the First World War*, encarregat per Bertrand Russell i publicat per primera vegada el 1967. El 2014 se’n va publicar una versió ampliada i actualitzada, [disponible a la Quaker Centre Bookshop de Londres](#)

Fotografia : Ben Sutherland / CC / Desaturada.

- *Monument en honor als objectors de consciència a Londres* -

© Generalitat de Catalunya